

TÜRKİYE TABİATINI KORUMA DERNEĞİ
TABIAT VE İNSAN DERGİSİ
JOURNAL OF NATURE AND MAN
2023 2(193)

ŞARKIKARAAĞAÇ (ISPARTA) SERÇE (*Passer domesticus*)
POPÜLASYON BİYOLOJİSİ

Murat Süleyman ÇANKAYA

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Şarkikaraağaç MYO, Isparta
muratkankaya@isparta.edu.tr

Mehmet Ali TABUR

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Isparta
mehmettabur@sdu.edu.tr

Referans: Çankaya MS, Tabur MA (2023) Şarkikaraağaç (Isparta) Serçe (*Passer domesticus*) popülasyon biyolojisi. Tabiat ve İnsan, 2(193), 57-61.

Şarkikaraağaç (Isparta) Serçe (*Passer domesticus*) Popülasyon Biyolojisi

Özet

Kerkük Mahallesi, Şarkikaraağaç merkezi, Karayaka köyü ve Kızıldağ Milli Parkı gözlem noktaları olarak seçilmiştir. Ev, ahır, eski binaların çatısı, duvar oyuklar, terk edilmiş yuvalar ve güvenli bölgeleri üreme sezonunda tercih edilmiştir. Uygun koşullarda bireyler sezonda iki defa kuluçka yatmışlardır. Tilki, kedi, gelincik, kartal ve şahin ayrıca besicilik yapılan yerlerde bit, pire ve kene gibi ektoparazitler türlere potansiyel tehlike oluşturmaktadır. Özellikle yazın parazitlerden temizlenmek için bireyler su ve toprak banyosu yapmışlardır. Türlerin meyve, sebze, taze çim filizleri, evsel atıklar ve hayvan dışkıları içindeki sindirilmemiş tohumlarla beslendikleri görülmüştür. Eklemcamlı avlamaları sebebiyle ürünlere verilebilecek zararı azaltmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kızıldağ Milli Parkı, Karayaka köyü, kuş popülasyonu, tür biyolojisi

House Sparrow (*Passer domesticus*) Population Biology in Şarkikaraağaç (Isparta)

Abstract

Kerkuk District, Şarkikaraağaç, Karayaka village and Kızıldağ National Park were selected for observation. Houses, barns, roofs of old buildings, wall cavities, abandoned nests and safe areas are preferred during breeding season. Under favorable conditions, individuals were incubated twice a season. Ectoparasites such as foxes, cats, weasels, eagles and hawks, as well as lice, fleas and ticks, pose a potential danger to the species. Especially in summer, individuals took water and soil baths to get rid of parasites. It has been observed that the species feed on undigested seeds in fruit, vegetables, fresh grass sprouts, domestic waste and animal feces. Because of hunting arthropods, the species reduces damage to crops.

Keywords: Kızıldağ National Park, Karayaka village, bird population, species biology

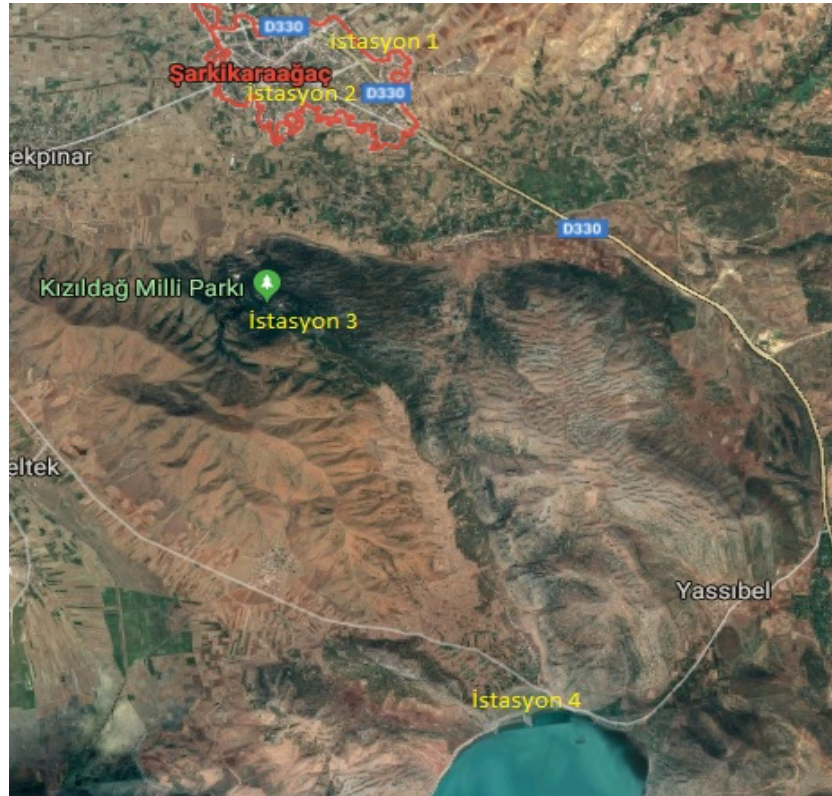
1. GİRİŞ

Serçeler; sık çalılık ve ağaçlık tarım arazileri ve bahçelerde yoğun görülür (http 1). Ev, çiftlik, köy, sanayi tesisleri vb. yerlerde barınırlar. Ayrıca kentsel ortama adapte olmuş ve küresel dağılıma sahiptirler (Radhamany ve ark. 2016). Üreme mayısta başlar, ağustos ve eylül ayına kadar devam eder. Sezonda 2-3 kuluçka dönemi geçirirler (Del Hoyo, Elliott, Christie 2009). Sıcak bölgelerde yıl boyunca ürerler. Saçak altlarına, duvar çıkıntılarına, oyuklara, ağaç ve çalılara çırpıdan yaptıkları oldukça sıradan yuvalarını tüy ve yünle döşer, bu yuvaya 4-9 yumurta bırakırlar (http 3). Yerleşkelere yuva yaparlar. Bazen diğer yuvaları da kullanırlar. Özellikle kalın dallardan oluşan büyük yuvaların alt bölümlerini tercih ederler (Bochenski 2005; Radhamany ve ark. 2016). Serçeler; çok çeşitli böcek, tırtıl, kelebek, güve, eklemcamlılar, çekirge ve örümceklerle ayrıca çiçek, çimen, yabani otlar ve tohumlarla beslenir. Tarımsal zararlılarla beslendiği için ekonomik ve ekolojik öneme sahiptirler (Chandio ve ark. 2015). Üreme sezonu çiftler sürüden ayrılmaz. Hızlı kanat çırparak çoğunlukla düz hat üzerinde uçar (http 2). Bu çalışmada yerleşkelere başta olmak üzere farklı ekosistemlerde sıkça rastlanan serçelerin biyolojik, ekolojik ve ekonomik önemi ortaya konmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Arazi çalışmaları, Isparta ilinin Şarkikaraağaç ilçesinde (Şekil 2.1) üç gözlem alanında yürütülmüştür. Kerkük Mahallesi; kısmen yerleşim yerleri, meyve bahçeleri, tarım arazileri,

sanayi sitesi, un fabrikası, otlatma sahası ve şehirlerarası çevre yolunun bulunduğu alanları da kapsamaktadır. Mahallede büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Şekil 1. Gözlem istasyonları

İkinci gözlem noktasında; eski ve yeni binalar, çocuk parkı, çay bahçesi, hububat alım satım noktaları ve at çiftliği serçelerin beslenme, barınma ve korunma alanlarını oluşturur. Günlük yaşam faaliyetlerinin gerçekleştiği alanları kapsamaktadır. Bu alan serçelerin insanlarla olan etkileşimi fazla olan bir istasyondur. Kızıldağ Milli Parkı; ilçe merkezine uzaklığı 6 km mesafede ve ormanlık alandır. Sahada mavi sedir, ardıç, karaçam, köknar, meşe, kavak, söğüt ve ıhlamur türleri görülmektedir. Türler için ağaçlara asılı yapay yuvalar mevcuttur. Alanda özellikle ilkbahar ve yazın solunum problemi olan insanlar konaklamaktadır. Karayaka köyü, meyve ve tarımsal alanlar, göl kıyısında balıkçı barınakları, küçükbaş ve büyükbaş ahırları mevcuttur.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Karayaka köyünde diğer istasyonlardan daha fazla bireyin olduğu gözlenmiştir. Ekim zamanında serçeler ekilen tohumlarla beslenmektedir. İlçe merkezinde, diğer lokasyonlara göre bireylerin insanlara yaklaşma mesafesi daha fazladır. Beslenmeye bağlı olarak insanlara daha fazla uyum sağlamışlardır. Yerleşkelere yakın yerlerde tedirgin davranışlar sergilese de beslenmek için bu riskleri göze almaktadırlar. Karayaka köyünün ahırlarda küspe, yem ve arpa gibi besinler bulunduğu için serçelerin besin kaynağını oluşturdukları görülmüştür. Kızıldağ Milli Parkı'nda kamp bölgesinde bırakılan atıklar türün beslenmesinde önemli olmaktadır. Üreme sezonunda serçeler yoğun kur davranışları sergilemişlerdir. Bu davranışları diğer canlılardan rahatsız olmadan gerçekleştirmişlerdir. Genel olarak Kerkük Mahallesi'nde çalılıkları, ev çatılarının kiremit altlarını, ahırların çatı aralarını, terk edilmiş binaların duvar deliklerini ve kullanılmayan leylek yuvalarının alt kısımlarını yuva olarak tercih ettikleri

gözlenmiştir. Şarkikaraağaç, sezonda iki kuluçka dönemi geçirmektedir. Her kuluçkada 2-3 yumurta bıraktığı görülmüş ancak serçelerin güvenli yuva seçimine bağlı olarak sınırlı sayıda yavru uçurabilmiştir. Karayaka köyünde Mayıs- Haziran aylarında ve Temmuz- Ağustos döneminde iki kez kuluçkaya yattıkları görülmüştür. Ağustos ayından itibaren üreme kaydı bulunmamaktadır. Kuluçka döneminden sonra yavru sesleri rahatlıkla duyulurken Eylül-Kasım aylarında bu sesler duyulmamıştır. Sebze bahçelerindeki taze filizlerle beslenirken, eklem bacaklı tüketerek çiftçiye verilen zararın önüne geçtikleri gözlenmiştir. Gerek tahıl taneleriyle gerekse de böceklerle beslenmeleri ekolojik açıdan önemli görülmektedir. Özellikle çam ağaçlarının nodyumları ve kabuğunun büyümesini engelleyen ya da gecikmesine neden olan Çam kese böceğini avlayarak bu zararı ortadan kaldırmakta önemli role sahiptirler.

Göl kıyısında hayvanların dışındaki sindirilmemiş atıklar kuş türlerinin birbirleriyle rekabeti gözlemlenmiştir. Çam ağaçlarının yoğun olduğu yerlerde diğer serçe türleriyle alanı paylaştıkları halde herhangi bir rekabet gözlenmemiştir. Göl kenarında, tür için tehlikeli olabilecek insan, kedi, köpek, kartal, şahin ve karga gibi predatörlerden dolayı yerleşkelere yuvalandıkları gözlenmiştir. Serçeler, gübrelerin içindeki sindirilmemiş tohumları yemek için, bahçelerdeki gübreleri eşeleyerek gübrenin toprağa daha iyi karışmasına katkı sağladı gözlemlenmiştir. Sebze ve meyve verimleri, serçelerin yavrulama dönemlerine denk geldiği tespit edilmiş ve yavrularını beslemek için bu ürünlere gelen zararlı böcekleri avladıkları gözlemlenmiştir. Tür için bu alanda tehdit edici unsur sokak kedileridir.

4. SONUÇ

Serçelerin eski binaları, ahırların çatıları, yüksek ağaçları ve terk edilen yuvaları kullandıkları görülmüştür. Del Hoyo (2009) ve Bochenski (2005), büyük yuvalar yapan kuşların yuvalarını terk ettiklerini ve bu yuvaları serçelerin kullandıklarını belirtmişlerdir. Radhamany ve ark. (2016)'nın bulgularında olduğu gibi serçelerin insanlarla yakın ilişki içinde olmalarından dolayı yerleşkelere yuva yapmaları gözlemlerimizle örtüşmektedir. İki kuluçka dönemi (Mayıs-Ağustos) Del Hoyo, Elliott, Christie (2009)'nin sonuçlarıyla uyum içerisindedir. Serçelerin besin tercihleriyle ilgili bulgularımız Cummins ve ark. (2000) ve Anderson ve ark. (2002)'nin, verileriyle desteklenmektedir. Passeridae familyasına ait türlerin tohumlarla beslenmesi, çiçeklenme döneminde tozlaşmayı sağlaması ve Kızıldağ Milli Parkı'ndaki çam türleri üzerinde büyümeyi engelleyen çam kese böceklerini avlamaları sayesinde ekolojik öneme sahip olması; Kayhan, Karaca (2015) ve Türkoğlu (2017)'nin bulgularla uyumludur. Türkoğlu (2017) ormanlardaki ağaçlara zarar veren bazı böcekleri kuşların yiyerek sayısal artışın önüne geçildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak, yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte nesli tehlike altında olmayan serçelerin korunması ve sürekliliğinin sağlanması biyolojik, ekolojik ve ekonomik açıdan oldukça önemli olduğu görülmüştür.

5. KAYNAKÇA

(http 1)(http 2) <https://www.dogadernegi.org/serce/>. Erişim Tarihi: 04.02.2023

Anderson GQA, Gruar DJ, Wilkinson N, Field RH, (2002). Tree Sparrow *Passer montanus* chick diet and productivity in an expanding colony. *Asp. Appl. Biol.* 67: 35–42.

Bochenski M (2005). Nesting of the sparrows *Passer* spp. In the White Stork *Ciconia ciconia* nests in a stork colony in Kłopot (W Poland), *international Studies on Sparrows*, 30, 39-41.

Chandio I, Dharejo AM, Naz S, Khan MM (2015). New species of Genus *Diplotrinaena* Railliet and Henry, 1999 (Filariidae: Nematoda) from *Passer domesticus* Linnaeus and P.

- pyrhonotus Blyth (Passeridae: Passeriformes) in Jamshoro, Sindh, Pakistan. *Turkiye Parazital Dergisi*. 2015, 39: 265-269.
- Cummins S, O'Halloran J, Wilson CJ, Norriss D (2000). An assessment of the diet of nestling Tree Sparrow *Passer montanus* in southeast Ireland. *Irish Birds* 6: 507– 512
- Del Hoyo J, Elliott A, Christie D (2009). *Handbook of the Birds of the World. Volume 14: Bush- Shrikes to Old World Sparrows*, Lynx Edicions.
https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Passer_domesticus.html. Erişim Tarihi: 04.02.2023
- Radhamany D, Das KSA, Azeez PA, Wen L, Sreekala LK (2016). Usage of Nest Materials By House Sparrow. *27 (2)*: 127-134.
- Türkoğlu M (2017). Iğdır'ın Biyoçeşitliliği ve Doğadaki Besin Zinciri (Biodiversity and Food Chain of Iğdır). Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. ANKARA 2017.
- Türkoğlu M, Şekercioğlu HÇ (2017). Iğdır'ın Kuşları (The Birds of Iğdır). Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. 286s. ANKARA 2017.